

Suomalainen emonjalostuksen huippuosaaja

Kuvat: Jouko Vesterinen

Jouko Vesterisen tilalla Kaakkois-Suomessa on jalostettu mehiläisemoja 1950-luvulta asti. Kokenut kasvattaja toivoisi, että Suomessa panostettaisiin enemmän emonkasvatukseen.

Paritusasemalta palautuneita emoja 18.7.2019. Valmiita vaihdokkeja.

Jouko Vesterisen tilalla on kasvatettu suomalaisia mehiläisemoja usean vuosikymmenen ajan. Hänen isänsä **Fredrik Vesterinen** aloitti toiminnan 1950-luvulla yhteistyössä **Lauri Parkarisen** ja muiden emonkasvattajien kanssa, ja jo silloin saatiin hunajasatoihin merkittävää lisäystä jalostustoiminnalla.

Vesterisen tilalla päähuomio on italialaisessa rodussa, vaikka välillä on kokeiltu myös krainilaisia, kaukasialaisia ja jopa mustan rodun mehiläisiä. Vesterinen jatkoi isänsä aloittamaa toimintaa 1960-luvulla ja on toiminut päätoimisena mehiläistarhaajana 1980-luvulta saakka. Ammattikäytössä puukalusto osoittautui huonoksi valinnaksi ja johti selän vaurioitumiseen. Tämän jälkeen mehiläisiä alettiin hoitaa kevytpeissä, ja nyt käytössä on Farrar-kalusto.

Hunajasadon määrä tärkein emonvalintakriteeri

Kasvatukseen otettavien emojen valintakriteerit ovat Vesterisen tilalla samat kuin muutoinkin emonkasvatuksessa. Tärkein ominaisuus on hunajankeruukyky. Muita ovat parveiluhaluttomuus, talvehtiminen, luonne ja taudinkestävyys.

Vesterinen arvelee, että jatkossa entistäkin tärkeämmäksi tulee pesien puhdistuskyky. Siksi hän hankkii

erityisen neulatyynyn, jolla puhdistustesti on helppo tehdä. Puhdistusjalostuksen päämääränä on saavuttaa tulos, jossa kuuden tunnin kuluttua testin jälkeen puhdistusprosentin pitäisi olla 80. Mehiläisyhteiskunnan puhdistusvietistä antavat hyvän vinkin pesät, joiden pohjat ovat keväällä puhtaita ja kuivia.

Emoja ja niiden jälkeläisiä seurataan tarkasti. Numeroitujen pesien pesäkorteissa on tarkat tiedot mm. emosta, pesän sadosta, mehiläisten käyttäytymisestä, talviruuan kuluksista, pesän painosta, laatikoiden määrästä ja hunajasadosta. Lisäksi eri emolinjoja seurataan tarkasti.

Esimerkki Vesterisen käyttämästä pesäkortista löytyy SML:n jäsenivuilita, More than honey -hankkeen koulutusmateriaaleista, kohdasta muita materiaaleja tai suoraan osoitteella <https://urly.fi/1EDU>

Emoa seurataan pitkään ennen toukansiirtoa

Vesterisellä tällä hetkellä kasvatuksessa olevat emokannat ovat peräisin 1980–2000-luvuilta. Hänen menetelmällään emoa seurataan parin vuoden ajan, ja jos yhteiskunnan ominaisuudet ovat toivottuja, toukansiirtoa aletaan tehdä kolmantena kesänä. Jalostusemoja pidetään pesissä jopa 3–4-vuotiaiksi saakka. Jonkun koulu-

Jouko Vesterinen matkalla Berliinissä vuonna 2017.

kunnan mukaan vanhemmasta emosta tulee pitkäikäisempiä työmehiläisiä, millä on vaikutusta yhteiskunnan hunajasadon keruukykyyn.

Toukansiirtoa tehdään yleensä yhdestä emolinjasta enemmän vuosittain, jotta saadaan riittävä seurantaryhmä ja päästään seuraamaan tarkemmin juuri tämän linjan periytyviä ominaisuuksia. Tietoa saadaan myös emonkasvattajilta, joiden kanssa tehdään yhteistyötä.

Vesterisen parituspesät ovat aivan Suomen rajalla, Kaakkois-Suo-

messä, yli sadan kilometrin päässä Porvoon tilakeskuksesta. Koska tavoitteena on monihaarainen kuhnurikanta, ei haluta saariparitusta, vaan kuhnureita saattaa tulla emojen häälennoille myös ympärillä olevien yhteistyötarhaajien pesistä. Kuhnuripesät asetellaan paritusalueelle kolmion muotoon ja parituspesät tuodaan kolmion keskelle.

Geenimateriaalia välillä myös ulkomailta

Vesterinen ei kasvata emoja myyntiin, mutta hänen tekemänsä jalostustyö hyödyttää muiden emonkasvattajien emoja, koska hän vaihtaa emoja heidän kanssaan. Emojen geenimateriaalin laajentamiseksi on välillä välttämätöntä tuoda ulkomaisia emoja kokeiluun mukaan.

Vuodet 2002–2003 olivat suurten talvitappioiden vuosia. Keväällä 2003 hankittiin tusina pakettimehiläisiä Uudesta-Seelannista. Ne olivat hyviä, hiukan ärhäköitä, mutta työmehiläiset keräsivät hyvin hunajaa. Näistä Uuden-Seelannin emoista vain yksi kelpasi kahden vuoden kokeilun jälkeen siitokseen. Uuden-Seelannin kanta on sittemmin toiminut.

Emonkasvattaja on säiden armoilla

Kesän epäsuotuisat sääolot voivat sotkea emonkasvatukseen pahoin. Jouko Vesterinen muistelee erästä kesää, jolloin kesäkuussa ei pariutunut

yhtään emoa. Ilmastonmuutoksen vaikutuksia meidän ja muun maailman mehiläishoittoon onkin vaikea ennustaa. Monin paikoin hunajasadot ovat pienentyneet, koska sääolojen takia osa hunajasadosta jää saamatta. Tässä suhteessa Suomi on Vesterisen mukaan hyvässä asemassa, koska meillä hunajasato tulee pesiin lyhyen ajan kuluessa. Suomessa hunajan keskisato onkin korkeampi kuin monissa muissa Euroopan maissa.

Suomen mehiläishoidon suurimpana ongelmana tulevaisuudessa Jouko Vesterinen näkee varroapunkin. Monin paikoin etenkin alueilla, joilla mehiläistiheys on suuri, punkikannat kasvavat niin suuriksi, että pesät kuolevat syksyyn mennessä. Punkki-ongelma on tiedostettu monin paikoin maailmalla, ja siksi monissa jalostusohjelmissa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota esimerkiksi lauhkeuden sijaan yhteiskuntien puhdistuskykyyn.

Suomeen tarvittaisiin lisää jalostusosaamista

Emojen jalostaminen ja haluttujen ominaisuuksien saaminen emokantoihin on hidasta ja pitkäjänteistä työtä. Näiden ominaisuuksien häviäminen taas tapahtuu hyvinkin nopeasti, jos emonkasvatusta ei ole. Vesterinen harmittelee, että Suomessa emonjalostusosaaminen on vähäistä ja kokonaiskuva emonjalostuksen historiasta ja kehitysvaiheista puuttuu. Välillä saatetaan innostua

Postipaketti emoja parituspesissä lähdössä Kari Pirhoselle keinosiemen-nykseen.

netistä löytyvistä vanhoista menetelmistä, jotka on jo aikoja sitten havaittu toimimattomiksi.

Vesterinen toivoisi, että emonkasvatuksessa Suomessa edettäisiin samaan suuntaan kuin Ruotsissa. Siellä mehiläistarhaajat on koulutettu kasvattamaan omat emot, ja näiltä kotitarvekasvattajilta liikenee emoja myös harrastajille. Ruotsissa on toimivat emojen puhdasparitusalueet ja muutoinkin toiminta on järjestelmällisempää kuin Suomessa.

Kotitarvekasvatus onnistuu harrastajaltakin

Vesterinen toteaa, että emojen kasvattamisen omaan käyttöön voi jokainen tarhaaja opetella. Pesien tarkalla ja pidempään kestäneellä seuraamisella ja tarkkoilla muistiinpanoilla päästään valitsemaan niitä emoja, joiden pesät tuottavat hyvän hunajasadon ja muutkin ominaisuudet ovat haluttuja. Näin harrastajakin pystyy pitkäjänteisellä toiminnalla kasvattamaan pesiensä satomäärää 20–50 prosenttia ja saa parveiluhaluttomia, lauhkeita yhteiskuntia hoidettavakseen.

Anneli Salonen,
projektipäällikkö

Hankkeen nettisivut:
<https://www.mehilaishoitajat.fi/more-than-honey-hanke/>

Esimerkki emonjalostuksessa saavutetuista tuloksista

Italialaisten emojen ominaisuudet 1970-luvun alussa	Tällä hetkellä kasvatuksessa olevien emojen ominaisuudet
talvehtiminen 2 Langstroth-laatikossa	talvehtiminen 2 Farrar-laatikossa
talviruokaa 20–30 kg/pesä	talviruokaa 15–20 kg/pesä
munii pitkään syksyllä	ei talvisikiöintiä
hyvä sato	sadon lisäys 20–50 %
hiukan ärhäköitä	lauhkeampia
parveiluhaluttomuus	parveiluhaluttomuus
aikainen sikiöinti	aikainen sikiöinti